

Протоієрей Костянтин Пантелей
керівник Відділу у справах
душпастирства
у пенітенціарній системі України

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДУШПАСТЕРСТВА В УКРАЇНІ

Нині відбувається діалог між світськими та релігійними діячами щодо розвитку ідей душпастирської опіки в місцях виконання покарань. Ця ідея є чи не найдавнішою у суспільстві щодо підходів до покаяння злочинців. Церква має тривалу традицію душпастирської опіки людей, які порушили закон. Саме з релігійних постулатів до практики виконання покарань прийшли ідеї покаяння, ресоціалізації, довіри до порушника (тобто пробації), збереження самої особистості в місцях виконання покарань – усі ті провідні ідеї, на основі яких ми розбудовуємо зараз пенітенціарну службу, яка має спрямування на особистість, ідеї покаяння та примирення.

Розробка цих ідей не є нововведенням для системи виконання покарань нашої держави. Ідеї поєднання надбань душпастирства та позарелігійної ресоціалізації почали впроваджуватися на теренах України ще у другій половині XIX сторіччя. Вони набули поширення в тому числі і завдяки роботі на півдні нашої країни всесвітньо відомого юриста-філантропа Джона Говарда, який ввів поняття «пенітенціарій» і розробив теорію «каяття злочинців». Зараз триває пошук оптимальної моделі для впровадження душпастирства в систему виконання покарань.

Історія розробок ідей покаяння в період Незалежної України набула переосмислення та нового бачення в кінці 90-х рр. XX ст. завдяки діяльності ректора Інституту кримінально-виконавчої служби того періоду Георгія Радова. Він є автором низки наукових та законодавчих розробок на тему пенітенціарної діяльності, як-то: «Пенитенциарная идея. Мысли на тему» (1997), «Педагогические основы ресоциализации преступников» (в соавт. .)(1997), «Доктринальная модель закона «О пенитенциарной системе Украины» (1997) та інші.

Виникає ряд питань, що потребують врегулювання з боку держави та суспільства.

Чи порушує (або може порушити) оплата роботи пенітенціарного капелана з державного бюджету принципи відокремлення держави від Церкви та рівності релігійних організацій? Оплата роботи пенітенціарного капелана з державного бюджету не порушує принципи, якщо буде проводитися як оплата будь-якої праці (наприклад, окремо залучених психологів) не залежно від конфесійної

належності капеланів (психологам теж платять не залежно від того, який саме він виш закінчив). На нинішньому етапі державно-церковних стосунків, зважаючи на економічну кризу в державі, важливість з'ясування (можливо і підготовки) громадської думки та недостатню нормативну урегульованість порядку забезпечення душпастирської опіки як засуджених, так і ув'язнених, доцільно утриматися від наполягання на вирішенні такого питання. Необхідно організувати широке громадське обговорення цього питання та відповідне опитування громадської думки. За умов відповідного схвалення створити робочу групу з правників і фінансистів щодо визначення порядку та умов такої оплати. Урахувати при цьому досвід країн Європейського Союзу. Вийти з пропозиціями до законодавства та проекту бюджету. При цьому навряд чи можна обминути рішення Конституційного Суду України з цих питань, тому необхідно вжити заходів щодо підготовки відповідного звернення.

Які конкретні заходи може проводити капелан з персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України? Чи доцільно закріплювати їх у законодавстві? Капелан (священнослужитель) з персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України може проводити такі заходи:

У рамках службової підготовки проводити лекції (мінімально-конфесійного змісту) на тему як віра в Бога допомагає позбутися конфліктності, ненависті, заздрості, образи, ревності та інших мотивів, які можуть призвести до надзвичайних подій серед персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України

Ознайомлювати персонал з особливостями вірування конфесії, до якої належить священнослужитель (капелан), та підходу конфесії до проблем міжконфесійного співробітництва.

Роз'яснювати зміст християнських свят, конфесійне розуміння своїх ритуалів, обрядів і порядку їх проведення, історію християнства.

Проводити релігійні обряди з персоналом на прохання відповідних структурних підрозділів.

Проводити сповіді віруючих працівників Державної кримінально-виконавчої служби України за персональним проханням, але не більше як однієї години на тиждень у робочий час (у позаробочий час – необмежено).

Проводити інші заходи релігійної діяльності, які не заборонено законодавством України.

Прийняття зазначених змін в законодавство спровокувало пошук нових методів та розширення взаємодії у сфері пенітенціарного душпастирства.